

Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmárkku fylkkamánni
Tromssan ja Finmarkun maaherra

Vår dato:

24.09.2020

Vår ref:

2020/5881

Deres dato:

31.08.2020

Deres ref:

Statens vegvesen

Postboks 1010, Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Saksbehandler, innvalgstelefon

Ann-Heidi Johansen, 77642233

Pålegg om retting av grøftearbeid i Nordkjosbotn naturreservat i Balsfjord kommune, dispensasjon til flytting av masse og motorisert ferdsel i den forbindelse, samt forhåndsvarsel om tvangsmulkt

Vi viser til varsel om pålegg om retting fra Fylkesmannen i Troms og Finnmark, datert 28.05.2020, plan for retting fra Statens vegvesen oversendt til oss 31.08.2020, og tilleggsopplysninger sendt oss på e-post 23.09.2020.

Fylkesmannen i Troms og Finnmark gir Statens vegvesen pålegg om retting av ulovlig grøftearbeid i Nordkjosbotn naturreservat, jf. naturmangfoldlovens § 69 første ledd.

Området skal tilbakeføres til den tilstand det var i før grøfting ble gjennomført.

Ved retting skal «Plan for reetablering av strandeng, Nordkjosbotn naturreservat, Balsfjord kommune» fra Statens vegvesen legges til grunn, men med spesifikasjonene i vilkårene i dispensasjonen under.

Frist for når retting skal være gjennomført er **15. oktober 2020**.

Pålegget om retting regnes som oppfylt når vi har mottatt skriftlig melding fra Statens vegvesen om at arbeidet er utført, og Statens Naturoppsyn har kontrollert om rettingen er gjennomført i henhold til pålegget.

Retting regnes som avsluttet når grøfta er lagt igjen som beskrevet, og etterundersøkelse/befaring er foretatt to år etter gjenlegging, forutsatt at gjenlegg fungerer og vegetasjonen er i ferd med å reetablere seg som forventet.

Fylkesmannen i Troms og Finnmark gir Statens vegvesen dispensasjon til tilførsel og flytting av masse, og til motorisert ferdsel ved retting av ulovlig grøftarbeid i Nordkjosbotn naturreservat.

Vedtaket er fattet med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Dispensasjonen er gitt med følgende vilkår:

1. Etter igjenfylling, skal gjenlagt grøft og omkringliggende arealer ha samme høydenivå. Dersom det er behov for å få det til, kan det tilføres ekstra mineralmasser til bunnen av grøfta. Massene skal i så fall være rene mineralmasser, og med tilsvarende kornstruktur som massene som finnes på samme høydelag i strandenga.
2. Ved igjenfylling skal de samme massene som er tatt opp av grøfta legges tilbake i grøfta. Mineraljorda som ligger øverst i ranken, skal legges ned i grøfta først. Humus/vekstmassene i ranken legges øverst i gjenlegget. Det må ikke graves lenger ned enn til overflate av strandenga som ligger under massen i ranken.
3. Når massene er lagt tilbake, skal overflaten slettes jevnt med omkringliggende areal, men massen skal ikke pakkes hardt. Dette for å sikre god reetablering av vegetasjon.
4. Reetablering av vegetasjon skal kun skje gjennom stedegent plantemateriale. Det skal ikke såes til, og maskiner som benyttes under arbeidet må være rengjort for å hindre spredning av arter, før de tas inn i området.
5. Dispensasjonen gjelder for gravemaskin med gummibelter, maksvekt 8 tonn.
6. Kjøring med gravemaskin skal skje ved at maskin belter seg ut over massene som er lagt opp fra grøfta, og belter seg tilbake og legger igjen undervegs. Utlegg av tilleggsmasser skjer på samme måte. Kjøring skal ikke skje utenfor området med grøftemasser. Kjøring skal planlegges slik at den begrenses til det som er nødvendig for å få gjennomført arbeidet.
8. Arbeidet må skje når det er lite vann i jorda, dvs ved lav vannstand i sjøen og lite vanntilførsel fra land.
7. All motorisert ferdsel skal foregå aktsomt og hensynsfullt slik at den ikke skader mennesker eller miljø.
8. Dispensasjonen gjelder **fra dags dato til og med 15. oktober 2020.**

Fylkesmannen i Troms og Finnmark gir Statens vegvesen forhåndsvarsel om tvangsmulkt dersom pålegget ikke er gjennomført innen fristen 15. oktober 2020, jf. forvaltningslovens § 16.

Tvangsmulkt starter å løpe **16. oktober 2020** dersom retting i henhold til pålegget ikke er gjennomført innen fristen.

Tvangsmulkt fastsettes til kr 30 000,- som påløper etter at fristen for gjennomføring er oversittet.

Frist for uttalelse til forhåndsvarselet om tvangsmulkt settes til **9. oktober 2020.**

Klage

Vedtaket med pålegg om retting, og vedtaket om dispensasjon til flytting av masse og motorisert ferdsel i den forbindelse, kan ifølge forvaltningsloven §§ 28 og 29 påklages til Miljødirektoratet innen tre uker. En eventuell klage med begrunnelse sendes til Fylkesmannen i Troms og Finnmark. Dere har rett til å gjøre dere kjent med sakens dokumenter, jf. forvaltningslovens §§ 18 og 19.

Bakgrunn

Den 11.06.2019 var Fylkesmannen på befaring i Nordkjosbotn naturreservat, og kunne konstatere at det var gravd en bred grøft nedenfor Statens vegvesen sin trafikkstasjon på Nordkjosbotn, mellom E6 og Halvorselva.

Statens naturoppsyn ble varslet, og foretok egen befaring 16.06.2019. De kunne konstatere at de ikke hadde sett inngrepet tidligere, og at grøfta måtte være ganske ny. De rapporterte at grøfta går fra reservatgrensa ved en stikkrenne under E6, er 85 m lang, ca 3 m bred og ca 0,5 m dyp. Den munner ut i en større bekk. For dem så det ut som det har vært en grøft/bekk der tidligere, men den var knapt synlig. Ny grøft var anlagt med gravemaskin, og løsmassene lagt som en voll over strandenga på sørsida av grøfta.

Statens vegvesen tok kontakt med Fylkesmannen 11.09.2019 og orienterte om at graving var skjedd i forbindelse med arbeid med rensk av stikkrenne under E6.

Fylkesmannen og representant fra Statens vegvesen tok en felles befaring 20.05.2020, for å se nærmere på hva som var skjedd, og hvordan det kan rettes. Etter befaringen sendte Fylkesmannen varsel om pålegg om retting i brev datert 28.05.2020, og ba om at det innen 30. juni ble oversendt forslag til plan for hvordan retting kan gjennomføres.

Statens vegvesen sendte 31.08.2020 notat fra egen befaring i området 3. juli 2020, og plan for reetablering av strandenga. Videre sendte de tilleggsopplysninger på e-post 23. september 2020. Ettersom vi mottok planen lenge etter fristen, blir pålegget om retting og dermed tidspunktet for når retting kan starte, senere enn tenkt.

Begrunnelse for retting

Nordkjosbotn naturreservat ble vernet 8.12.1995. Fylkesmannen i Troms og Finnmark er forvaltningsmyndighet for området.

Formålet med Nordkjosbotn naturreservat er å bevare et middels stort strandengkompleks med tilhørende fugleliv i en fjordbotn ved munningen av ei god lakseelv.

Naturreservat er naturmangfoldlovens strengeste form for vern. For området gjelder et eget sett med forskrifter.

Generelt er det ikke tillatt med tiltak som kan endre de naturgitte forhold, jf. verneforskriftens kap. IV punkt 3. Som eksempel er nevnt bl.a. drenering og annen form for tørrlegging, uttak, planering og lagring av masse. Opplistinga er ikke uttømmende.

Motorisert ferdsel til lands er forbudt, jf. verneforskriften kap. IV punkt 4.

Det er ikke gitt dispensasjon fra verneforskriften for Nordkjosbotn naturreservat til å grave grøfta eller til motorisert ferdsel i verneområdet. Tiltaket er å anse som ulovlig.

Rettslig grunnlag for retting

Naturmangfoldloven kap. IX har bestemmelser om håndheving og sanksjoner, deriblant § 69 om retting og avbøtende tiltak, § 71 om direkte gjennomføring, og § 73 om tvangsmulkt. Fylkesmannen er delegert myndighet etter naturmangfoldloven §§ 69-73.

Naturmangfoldloven § 69 gir hjemmel til å pålegge den ansvarlige å rette eller stanse forhold som er i strid med loven. Den som har overtrådt loven skal sette i verk tiltak for å forhindre forringelse av naturmangfoldet. Dersom forringelse av naturmangfoldet allerede har skjedd, gjelder plikten gjenoppretting av den tidligere tilstand for mangfold, ved bl.a. rydding, planering eller andre egnede tiltak. Tiltak som i seg selv kan medføre miljøforringelse av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke av myndigheten eller pålegg.

Pålegget

Målet med rettingen er å gjenopprette tidligere tilstand, slik at området framstår slik det var før grøftearbeidet ble gjort. Rettingstiltak skal ikke føre til mer skade eller forringelse.

Tiltaket som pålegges er å legge igjen grøft mellom reservatgrensa og Halvorselva i Nordkjosbotn naturreservat, ved å tilbakeføre masser som er tatt opp i forbindelse med rensk av stikkrenne. Området skal tilbakeføres til sin opprinnelige tilstand, og skal etter retting framstå slik det gjorde før grøfta ble gravd.

I Statens vegvesen sin «Plan for reetablering av strandeng, Nordkjosbotn naturreservat, Balsfjord kommune», påpekes at formålet med retting både er å reetablere grunnforhold, og å reetablere plantesamfunn som på omkringliggende strandeng.

I planen beskrives praktisk gjennomføring av retting. Retting skal gjennomføres i tråd med vegvesenets egen plan, men i tillegg med disse avklaringene vi har gjort i etterkant:

- Tilførsel av tilleggsmasse. Fylkesmannen går for vegvesenets alternativ 2 for tilførsel av tilleggsmasser. Erosjon i grøfta kan ha ført til at volum masse som må til for å fylle igjen er større enn tilgjengelig masse som ligger i ranke langs grøfta. For å kunne gjenopprette grunnforhold og reetablere plantesamfunnet på strandenga, er det veldig viktig at toppen av grøfta får samme høydenivå som omkringliggende arealer. Tilleggsmasser som tilføres, legges i bunnen av grøfta der det er behov. Vekstmasser fra ranke langs grøfta legges øverst på hele grøftestrekningen. Det er videre viktig at tilleggsmassene er rene mineralmasser med noenlunde samme kornstruktur som de massene som finnes på samme dybdenivå i strandenga.
- Kjøring ved retting og transport av tilleggsmasse. Etter planen skal gravemaskin belte seg utover massene som er lagt opp fra grøfta. Maskinen skal starte gjenlegging ytterst ved Halvørelva, og belte seg tilbake til E6, og legge igjen grøfta og slette undervegs. Det skal ikke kjøres utenfor området overlatt med grøftemasser. Tilført masse planlegges brukt i innerste del av grøfta dersom det er behov for det. Massen leveres med lastebil utenfor reservatet, og legges ut med beltegraveren. Kjøring for å legge ut tilleggsmasse vil da foregå med samme maskin som legger igjen grøfta, og kjøring for å legge ut tilleggsmasse vil skje på massene som er lagt opp fra grøfta.

Dispensasjon til retting

Rettingstiltak ikke skal føre til mer skade eller forringelse. Retting vil i dette tilfellet innebære å legge tilbake masser som ble tatt opp ved graving, tilføre tilleggsmasse for å få samme høydenivå som omkringliggende arealer, og motorisert ferdsel ved bruk av gravemaskin for å få arbeidet gjort. Både planering av masse, tilførsel av masse og motorisert ferdsel er forbudt i naturreservatet.

Vernebestemmelsene gjelder også ved retting. For å gjennomføre retting trenger dere derfor dispensasjon fra verneforskriften.

Regelverk naturreservatet

Følgende bestemmelser i verneforskriften er relevante i denne saken:

- Kap IV pkt 1: Nye plantearter må ikke innføres.
- Kap IV pkt 2: Dyrelivet, herunder deres hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse.
- Kap IV pkt 3: Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre de naturgitte forhold. Som eksempel er nevnt drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse.
- Kap IV pkt 4: Motorisert ferdsel til lands er forbudt.

Verneforskriften har ingen hjemmel til å gi tillatelse til tilførsel og forflytting av masse og motorisert ferdsel. Saken må behandles etter den generelle dispensasjonshjemmelen i naturmangfoldlovens § 48. Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon etter denne hjemmelen dersom aktiviteten ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig.

Forvaltningsmyndigheten skal i tillegg legge prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 til grunn ved sin vurdering. Vi mener vi har tilstrekkelig kunnskap til å vurdere saken om dispensasjon. Ved vurdering av dispensasjon skal virkningen av alle tiltak og all aktivitet vurderes samlet, både summen av tidligere, nåværende og framtidig påvirkning av naturmangfoldet. Hensikten er å hindre gradvis reduksjon av verneverdiene.

Etter naturmangfoldlovens § 70 plikter likevel den ansvarlige å stanse arbeidet med retting dersom det medfører vesentlige uforutsette konsekvenser for naturmangfoldet. Den ansvarlige skal i så fall treffe rimelige tiltak for å avverge eller begrense skader og ulemper.

Vurdering av flytting og tilførsel av masse

Naturreservatets største verdier er knyttet til gruntvannsområde og strandenga på sørsiden av elveutløpet. Enga er på overgangen mellom sørlig og nordlig type strandeng. Den har godt utviklet sonering med forstrand, brakkvannseng og salteng. Strandeng er en rødlista naturtype med status sårbar (VU), det vil si at risikoen for at naturtypen skal gå tapt i Norge er høy. Tiltaket berører strandenga direkte.

For å reetablere grunnforhold og plantesamfunn, er det viktig at toppen av grøfta får samme høydenivå som omkringliggende arealer. Videre at tilleggsmasser til bunnen av grøfta er rene mineralmasser uten innblanding av jord og frø, og med omtrent samme kornstruktur som massene som er der fra før. Det er også viktig at det ikke blir tilført andre arter med jord eller frø på maskinene som blir brukt i arbeidet. Reetablering av vegetasjonen skjer ved naturlig gjenvekst utfra frøbanken i humuslaget fra jorda som ble tatt opp.

Vurdering motorisert ferdsel

Nordkjosbotn naturreservat er et viktig trekk- og næringsområde for andefugl, vadefugl og måkefugl, og et myteområde (fjærfellingsområde) for laksender. I, og nært, der det er gravd, er det registrert rødlistede arter, bl.a. storspove (VU).

Retting gjennomføres på høsten, etter hekketid og høsttrekk for fugl. Det vil si etter den mest sårbare tida for fugl. Samtidig vil det da vanligvis være mindre vann i jorda, det er lettere å legge på plass massen, og mindre risiko for kjøreskader.

For å minimalisere risiko for kjøreskader, belter gravemaskinen ut over massene som er lagt opp fra grøfta, og legger igjen grøfta når den belter seg tilbake og sletter undervegs. Kjøring utenfor område overlatt med grøftemasser skal ikke forekomme. Kjøring for å legge ut tilleggsmasse kan gjøres med samme maskin og fortsatt på massene som er lagt opp fra grøfta. Utkjøring av tilleggsmasse vil derfor ikke føre til nye spor.

Konklusjon dispensasjon

Ut fra de vurderingene vi har gjort, og med de vilkår som følger av dispensasjonen, mener vi tilførsel og flytting av masse, og motorisert ferdsel ved retting av ulovlig grøftearbeid, ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig eller stride mot vernevedtakets formål. Vi har lagt vekt på at dette ikke er en dispensasjon for å gjennomføre et nytt tiltak, men arbeid som må gjøres for å få gjennomført pålegget om retting.

Frist for gjennomføring

Fristen for når retting er satt til høsten. Arbeidet må gjøres når det er lite vann i jorda og på fjære sjø. Det er da lettere å legge massen på plass, mindre risiko for kjøreskader, og det er etter den mest sårbare tida for fugl. Retting kan da gjennomføres uten å risikere å forringe verneverdiene.

Mulige konsekvenser hvis pålegget ikke oppfylles

Pålegget om retting regnes som oppfylt når vi har mottatt skriftlig melding fra dere om at arbeidet er utført. Statens naturoppsyn vil bli bedt om å gjennomføre befaring for å se om rettingen er gjennomført i henhold til pålegget, når fristen for retting har gått ut.

Dersom retting som pålagt ikke er gjennomført innen fristen kan:

- Fylkesmannen fastsette tvangsmulkt, jf. naturmangfoldloven § 73.
- Fylkesmannen få rettingen utført for den ansvarliges regning, jf. naturmangfoldloven § 71.

Vegvesenet gjorde selv en befaring 3. juli 2020 for å kartlegge stedegne plantearter og plantesamfunn. Det må gjøres en tilsvarende etterundersøkelse/kontroll to år etter retting, for å se om gjenlegg fungerer, om stedegne arter har reetablert seg, og området framstår slik det var før arbeidet ble gjort. Etterundersøkelse bør gjøres i fellesskap av Fylkesmannen, Statens vegvesen og SNO. Retting regnes som avsluttet når etterundersøkelse er gjort.

Forhåndsvarsel om tvangsmulkt

Sammen med pålegget om retting varsler vi derfor om tvangsmulkt som vil påløpe hvis retting i henhold til pålegget ikke er gjort innen fristen.

Ifølge naturmangfoldlovens § 71 begynner tvangsmulkten å løpe dersom den ansvarlige oversitter fristen for retting.

Med hilsen

Heidi-Marie Gabler (e.f.)
seksjonsleder

Ann-Heidi Johansen
seniorrådgiver miljø

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

MILJØDIREKTORATET	Postboks 5672 Torgarden	7485	TRONDHEIM
Balsfjord kommune	Rådhusgata 11	9050	STORSTEINNES